

Referāta «Rīgas Politehniskā institūta darbība Pirmā pasaules kara laikā» saīsinātā versija

RTU (toreizējais Rīgas Politehniskais institūts – RPI) kara sekas izjuta jau 1914./15. studiju gadā. Daļa augstskolas telpu bija jāatvēl lazarešu ierīkošanai, un ne viens vien jauneklis tika iesaukts armijā. Pirmā pasaules kara cīnītāju rindās atrodami ne tikai augstskolas studentu, bet arī absolventu uzvārdi.

1915. gada vasarā, tuvojoties frontei, tika nolemts RPI evakuēt. Bija doma turpināt darbu Maskavā, taču plāns pēkšņi tika mainīts un personālu sākumā evakuēja uz Jurjevu (Tartu, tagadējo Igauniju), bet inventāru – mācību līdzekļus un bibliotēku – uz Nižņijnovgorodu. Tā kā Jurjevā trūka telpu un karadarbība risinājās arī Igaunijā, tika atrastas telpas Maskavas piecās dažādās augstskolās, ko RPI izmantoja, kad telpas nebija nepieciešamas to īpašniekiem. Lielu atbalstu sniedza Krievijā strādājošie RPI absolventi.

Evakuācijas gados krietni saruka studentu un absolventu skaits, jo jauniešus iesauca armijā, bet daļa finansiālu un citu iemeslu dēļ studijas neturpināja. RPI profesori un studenti iesaistījās Krievijas kara rūpniecībā, veica zinātnisko darbu. Maskavā augstskola darbojās līdz 1918. gada maijam, un tās rektoram Paulam Valdenam tika piedāvāts palikt padomju Krievijā.

RPI rektors un daļa mācībspēku un studentu nolēma atgriezties Rīgā, kur tolaik saimniekoja vācu armija. Daļa mācībspēku un studentu palika Krievijā, arī bagātā RPI bibliotēka, inventārs, dažādas laboratoriju iekārtas, kas kļuva par bāzi jaundibinātajam Politehniskajam institūtam Ivanovovožņesenskā (Ivanovā) 1918. gadā. Vēlāk, 1930. gadā, uz tā bāzes tika izveidotas četras jaunas augstskolas, kas darbojas joprojām.

Rīgā RPI atjaunoja darbību 1918. gada oktobrī un ar dažādiem nosaukumiem dažādās varās darbojās līdz 1919. gada augustam, kad to slēdza. 1919. gada septembrī RPI ēkā darbu uzsāka Latvijas Augstskola (no 1922. gada – Latvijas Universitāte – LU), kuras mācībspēku vairums tehniskajās fakultātēs bija RPI mācībspēki un studenti. Studijām tika izmantota arī RPI materiālā bāze, kas bija palikusi Rīgā. LU apvienoja humanitārās un tehniskās (inženieru) fakultātes.

Tikai 1958. gadā RPI atkal bija iespēja atdalīties no LU un turpināt darbu kā patstāvīgai augstskolai. Pirmā pasaules kara rezultātā RPI kā patstāvīga augstskola tika slēgta, un uz tā bāzes izveidojās jaunas augstskolas gan Krievijā, gan Latvijā. Bija nepieciešams ilgs laiks, lai RPI atkal varētu uzplaukt kā neatkarīga augstskola, kas mūsdienās pazīstama kā RTU.